

14.07.2026

UKA2026/387

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Naalakkersuisut Inatsisartunut qinersisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 14, 24. november 2020-meersoq allanngortinneqarnissaa pillugu inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussinissaannik peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut, taamaalilluni § 1-imi Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik najugaqarsimanissamik piumasaqaat qaammatinit arfinilinnit ukiunut tallimanut sivitsorneqassalluni. Inatsisissatut siunnersuut kingusinnerpaamik UPA2028-mi saqqummiunneqassaaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Kuno Fencker, Naleraq)

Tunngavilersuutit:

Inatsisartunut qinersisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 14, 24. november 2020-meersoq naapertorlugu Inatsisartunut qinersisinnaatitaanissamut piumasaqaatit ilagaat qallunaatut innuttaassuseqarneq, 18-inik ukioqalereersimaneq aammalu qinersinissaq sioqqullugu sivikinnerpaamik qaammatini arfinilinni Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik najugaqarsimaneq. Siunnersuut manna aqqutigalugu aalajangersimasumik najugaqarsimanissamik piumasaqaat ukiunut tallimanut sivitsorneqarnissaa anguniarneqarpoq.

Isumaqarpunga Inatsisartunut qinersinermi peqataasinnaaneq nunamut piviusumik, aalajaatsumik sivisuumillu attuumassuteqarnermik tunngaveqartariaqartoq. Kalaallit Nunaat inuiaqatigiinnguuvooq 60.000-it inorlugit innuttaqartoq, taamaattumillu allannguutit annikikkaluartut Inatsisartunut ilaasortat katitigaanerannut nunattalu politikkikkut sammivianut annertuumik sunniuteqarsinnaallutik. Taamaattumik demokratii eqqarsaatigalugu pingaaruteqartuuvooq Inatsisartunut qinersisinnaatitaaneq inunnut piffissap ingerlanerani nunatsinni inuiaqatigiinni, kulturikkut politikkikkullu atugassarititaasut iluanni inuusimasunut annertunerusumik attuumassuteqartinneqarnissaa.

Kalaallit Nunaat Danmarkip nunasiaatigisimavaa, 1953-imilu tunngaviusumik inatsisip allanngortinneqarneratigut naalagaaffeqatigiinnermut ilanngunneqarpoq, taamatut naalagaaffiup aqqissuussaananeramik tunngaviusumik allannguinnissaq pillugu nunatsinni innuttaasunik taasititsisoqarnani. Oqaluttuarisaanermi pissuseq tamanna Kalaallit Nunaata politikkikkut siunissaanut kikkut aalajangiisuusumik sunniuteqassanersut pillugu apeqqummut sulii sunniuteqarpoq. Namminersorneq pillugu inatsimmi kalaallit inuiattut

nunat tamalaat akornanni inatsisit naapertorlugit namminneq aalajangiisinnaatitaasutut akuerineqarnerat nunatta nammineq inatsisiliortuini qinersinermut malittarisassani aamma ersersinneqartariaqarpoq. Uannut siunnersuut manna qinersinermut inatsimmi teknikkikkut allannguinerinnaanngilaq; Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaaneranik, namminneq aalajangiisinnaatitaanermik kiisalu siunissap sapinngisamik annertunerpaamik inunnit Kalaallit Nunaannut piviusumik sivisuumillu attuumassuteqartunit aalajangerneqarnissaanik ataqqinninnermut tunngavoq.

Siunnersuut aamma Kalaallit Nunaata naalagaaffiup aaqqissuussaananerani nunallu tamat akornanni inatsisitigut immikkut inissisimanera eqqarsaatigalugu isigineqassaaq. Pisortat ingerlatsineranni qinersinernilu peqataasinnaatitaaneq FN-ip innuttaasunut politikikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissutaata (ICCPR) artikel 25-ani illersorneqarpoq. Tassani innuttaasut tamarmik tunngavissaqanngitsumik imaluunniit naammaginangitsumik killilersorneqarnatik qinersinerni piviusuni piffissani aalajangersimasuni ingerlanneqartartuni qinersisinnaallutillu qinigaasinnaanissamut pisinnaatitaaffeqarlutillu periarfissaqarnissaat aalajangersarneqarpoq. FN-ip Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaata erseqqissarpaa qinersisinnaatitaanermut killilersuutit pissusissamisoortuullutillu naapertuuttumik tunngavilersorneqarsinnaasariaqartut, aalajangersimasumillu najugaqarsimanissamik piumasaqaatit siunertamut naapertuuttuunissaat aammalu pisariaqartumit annertunerusumik killilersuinnginnissaat.

Taamatut naliliinermi nunani namminersulivinnissamut ingerlariaatsit aammalu nunat namminersortuunngitsut imaluunniit immikkut namminersorfiusut pillugit nunat tamalaat akornanni periutsit aamma isiginiarneqarsinnaapput. Gillot il.il. Frankrigimut tunngasumi, New Caledonia pillugu, FN-ip Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaata akueraa namminersulivinnissamut ingerlariaatsimi qinersisinnaasut killeqartinneqarnerat ICCPR-imi artikel 25-mut naapertuuttoqarsinnaasoq, killiliineq pissusiviusunik tunngaveqarpat aammalu nunap siunissami inissisimaneranit immikkut kalluarneqartussanik innuttaasunik illersuinissamik siunertaqarpat. Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Eqqartuussiviup Py Frankrigimut tunngasumi taamatuttaaq nalilerpaa New Caledoniami Kongressimut qinersinermi ukiuni qulinik najugaqarsimanissamik piumasaqaat inatsisinik naapertuisinnaasoq, pissutigalugu nunap oqaluttuarisaanera immikkut ittoq, namminersulivinnissamut ingerlaasia aammalu innuttaasut nunap siunissami inissisimaneranit kalluarneqartussat piumasaasa qinersinermi ersersinneqarnissaat anguniarneqarmat. Aalajangiinerit taakku Kalaallit Nunaanni ukiuni tallimani najugaqarsimanissamik piumasaqaateqarnissamut namminneq tunngavissiinngillat. Taamaattorli takutippaat nunat tamalaat akornanni inatsisit inuit pisinnaatitaaffilu pissutsit nunamut immikkut tunngassuteqartut iluanni qinersisinnaatitaanermut malittarisassanik

assigiinngisitaartunik aalajangersaanissaq mattutinngikkaat, malittarisassat pissusiviusunik tunngaveqarpata siunertamullu naleqquttumik killiligaappata.

Siunnersuutip inuit Kalaallit Nunaata avataani najugaqarallartut, inatsimmi § 2 naapertorlugu Kalaallit Nunaannut immikkut attuumassuteqarnertik pissutigalugu qinersisinnaatitaanerminnik pigiinnarsinnaasut pillugit malittarisassat atuuttut allanngortinngilai. Siunnersuut taamaallaat inatsimmi § 1-imi pingaarnertut malittarisassamut, tassa Inatsisartunut qinersisinnaatitaalernissamut Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik qanoq sivilutigisumik najugaqarsimanissamik piumasaqaammut, tunngavoq.

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip piviusunngortinneqarnerani inatsisissatut siunnersuummut piareersaanermut, inatsisilerinikkut naliliinermut, tusarniaanermut kiisalu pisariaqassappat allaffissornikkut ilitersuutit, qinersisinnaasut allattorsimaffii paasissutissiissutillu naleqqussarneqarnissaannut annikitsumik aningaasartuuteqartoqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut nunat tamalaat akornanni pisussaaffinnut, matumani ICCPR-imi artikel 25 ilanngullugu, qanoq naapertuuttuuneranik naliliinermut sulisoqarnikkut isumalluutitik atuinissaq naatsorsuutigineqassaaq.

Allaffissornikkut piareersaanermut aningaasartuutit katillugit qitiusumik allaffeqarfimmi AC-fuldmægtigip ukioq affaq sulinerata nalinga tikillugu atorneqarsinnaasutut missiliorneqarput. Qinersinermut teknikkikkut aaqqissuussinerit, ilitersuutit paasissutissiissutillu nutarterneqarnerannut aningaasartuutit annikinnerusut oqartussaasut pineqartut nalinginnaasumik aningaasaliissutaasa iluanni akilerneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Namminersorlutik inuussutissarsiortunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Siunnersuut namminersorlutik inuussutissarsiortunut aningaasatigut allaffissornikkulluunniit kinguneqassanganneqanngilaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Siunnersuutip kingunerissavaa inuit Kalaallit Nunaanni aalajangersimasumik ukiuni tallimani najugaqarsimanissamik piumasaqaammik naammassinninngitsut, malittarisassanut atuuttunut sanilliullugu kingusinnerusukkut Inatsisartunut qinersisinnaatitaalernissaat. Innuttaasunut piumasaqaammik naammassinnereersimasunut siunnersuut allaffissornikkut annertunerusumik suliassaqartitsissanngilaq.